ननुयदिसर्वमपियुक्तंतर्हिकुतोविवादः यदिचमायैवालंबनंतर्हिकुतोहेतुंप्रतिविवादस्तत्राह नैतदेवमिति हेतुंप्रतिविवदमानानांमदीयादुरतिक्रमाः शक्तयः अंतःकरणवृत्तिविशेषरूपेणपरिणताः सत्वाद्याएवहेतुरित्यर्थः ॥ ५ ॥ तासांविवादहेतुत्वमुपपादयति यासामिति यासांव्यतिकरात्क्षोभा द्वदतांपदं विषयोविकल्पोभेदआसीदंतःकरणवृत्तिविकल्पोवातन्मूलभूतः एतदेवव्यतिरेकेणद्रढयति एतेषांवाक्यानांआलंबनभूतःसःविकल्पः शमदमयोर्द्वैक्यंतस्मिन्प्राप्तेविकल्पोऽप्येतिलीयते तंचविकल्पनाशमनुवादःशाम्यतीति ॥ ६ ॥ संतिसर्वत्रइतियदुक्तंतत्प्रपंचयति परस्परेतिद्वाभ्या म् अन्योऽन्यस्मिन्ननुप्रवेशाद्वक्तुर्यथाविवक्षितंतथापूर्वंकारणमपरंकार्यं कार्यकारणभावेनप्रसंख्यानंभवति यद्वापूर्वाअल्पसंख्याऽपराधिकसं ख्यातयोर्भावःपौर्वापर्यं तेनप्रसंख्यानंगणनमिति ॥ ७ ॥ अनुप्रवेशंदर्शयति एकस्मिन्नपीति पूर्वस्मिन्कारणभूतेतत्त्वे कार्यतत्त्वानिसूक्ष्मरूपेण

नैतदेवंयथात्थत्वंयदहंवच्मितत्तथा॥ एवंविवदतांहेतुंशक्तयोमेदुरत्ययाः॥ ५॥ यासांव्यतिकरादासीद्विक ल्पोवदतांपदम्॥ प्राप्तेशमदमेऽप्येतिवादस्तमनुशाम्यति॥ ६॥ परस्परानुप्रवेशात्तत्त्वानांपुरुषर्षभ ॥ पौ र्वापर्यप्रसंख्यानंयथावक्तुर्विवक्षितम् ॥ ७॥ एकस्मिन्नपिदृश्यंतेप्रविष्टानीतराणिच ॥ पूर्वस्मिन्वापरस्मि न्वातत्त्वेतत्त्वानिसर्वशः॥ ८ ॥ पौर्वापर्यमतोऽमीषांप्रसंख्यानमभीप्सताम् ॥ यथाविविक्तंयद्वक्त्रंगृह्णीमो युक्तिसंभवात्॥ ९॥ अनाद्यविद्यायुक्तस्यपुरुषस्यात्मवेदनम्॥ स्वतोनसंभवादन्यस्तत्त्वज्ञोज्ञानदोभवेत् ॥ १० ॥ पुरुषेश्वरयोरत्रनवैलक्षण्यमण्वपि॥ तदन्यकल्पनाऽपार्थाज्ञानंचप्रकृतेर्गुणः॥ ११॥

प्रविष्टानीतिमृदिघटवत् अपरस्मिन्कार्यतत्त्वेकारणतत्त्वान्यनुगतत्वेनप्रविष्टानिघटेमृद्वत् ॥ ८ ॥ अविरोधमुपसंहरति अतोऽमीषांतत्त्वानांपौर्वाप र्यंतत्कारणकार्यत्वंप्रसंख्यानंच न्यूनाधिकमभीप्सतांवादिनांमध्ये यथाविवक्षयायद्वक्त्रंयस्यमुखंप्रवर्तते तत्सर्वंविविक्तंनिश्चितंवयंगृह्णीमः उक्त न्यायेनसर्वत्रयुक्तेःसंभवात्॥ ९॥ननुकार्यकारणतत्त्वानांपृथक्त्वापृथक्त्वविवक्षयाभवतुनामसंख्याभेदः जीवेश्वरयोस्तुकथंभेदाभेदविवक्षयाषड्विंश तिपंचविंशतिपक्षौप्रवृत्तौअतआह अनादीति स्वतोनसंभवति अन्यतस्तुसंभवात् स्वतःसर्वज्ञःपरमेश्वरोऽन्योभवितव्यइतिषड्विंशतिपक्षाभिप्रायइ त्यर्थः॥ १०॥ कथंतर्हिपंचविंशतिपक्षस्तत्राह पुरुषेतिवैलक्षण्यंविसदृशत्वंनास्ति द्वयोरपिचिद्रूपत्वादतस्तयोरत्यंतमन्यत्वकल्पनाअपार्थाव्यर्था एवंपंचविंशतिपक्षःप्रवृत्तइत्यर्थः नन्वेवमपीश्वरप्रसादलभ्यज्ञानस्यपृथक्त्वात्पक्षद्वयमपिनघटतेअतआह ज्ञानंचेति सत्वगुणवृत्तित्वात्तदंतर्भूतमि त्यर्थः ॥ ११ ॥